Programa No. 058 – GÉNESIS 49:13 - 50:26

Rillasimpuni ñawpajman munasqa uyarej wawqemasi Tukuy Bibliamanta yachakuspa, kunan kay kutipeqa qallarisunchej ñawiriyta 13 chijllayta, Genesis qhelqa, 49 t'aqamanta:

Zabulonqa tiyakonqa mama qocha kantusnejpi, maypichus barcos sayanku, chaypi. Lindesnenqa Sidonkama kanqa. (Gen.49:13)

Zabulompa ayllun pata ladopi jallp'ayoj karqa, jatun qocha kantupi. Chaykunmanta stawan ychanapaj Kunanqa ñawirina 14,15 chijllaykunata, chaypi Isacarmanta willan kay jinata:

Isacarqa chajnana burro jina kanchampi wijch'ukoj. Maypachachus tukuy ima allillan kajtin, sumajta samarikunapaj chay cheqa kajtin, chaypacha wasanta rikuchenqa cargata q'epinampaj, mana imata nispataj, wata runaman tukonqa. (Gen.49:14,15)

Isacarpis pata ladonpi jallp'ayoj karqa. Paykunaqa llank'aj runa karqanku, imatapis mana manchikuspa ruwallaj kanku, kallpasapa kasqankurayku. Ajinata rikunchej mayqen llajtapipis tiyanpuni sumaj llank'aysapa runasqa, chajraspi, manchaya qhoyaspi tuta p'unchay llak'allankupuni; ajinamanta tukuy llajtata wiñachinku. Mana paykunataqa jatunchankuchu, nitaj ruwasqankuta yupankuchu, chaywampis ch'inmanta llank'aspa llajtata wiñachinku. Munasqa uyarej wawqemasi, sichus Dios kawsayta qowanchej chayqa, tukuy sonqo llank'ananchej Diospaj jina, chaypaj kallpata qowanchej, jallp'atapis. Kay Zabulon ayllu, Isacar ayllupis, pisilla karqanku, chaywampis sumajta llank'aspa ayllusninkuta wiñacherqanku, kunanqa reparasunchej kaypi nisqanman jina. Dan ayllumantañataj 16-18 chijllaykunapi kay jinata:

Danqa kikin runasnimpaj justiciata ruwanqa, ujnin Israel aylluta jina. Danqa uj katari jina kanqa, ñampi winkushaj; caballospa chakisninta khanispa, caballospi rejta urmachin. Tata Dios, suyani qan salvanawaykita.(Gen.49:16-18)

Dan-pa ayllumanta kajkuna Tata Diospa yanapayninwan ñak'aymanta jatarerqanku, imaraykuchus paykunaqa phiñanakorqanku, chayta astawan ñawpajpi Bibliamanta yachakuspa rikusun. Kunan ñawirina 19 chijllayta, kay 49 t'aqa, Genesis qhelqamanta:

Gad-tataj uj t'aqa soldados wañuchiyta munaspa qhatiykachanqanku, payrí ujllata paykunata atipanqa. (Gen.49:19)

Kay Gad ayllupis aswan pata ladopi tiyakorqa. Chayrayku israel jallp'ata rikuchispaqa ninku: Danmanta qallarispa uraman Beersebakama tukuynin ayllus kanku, ajinaqa Dan tukuymanta patanejpi jallp'ayoj karqa. Kunan ñawirina 20-22 chijllaykunata:

Aserqa ashkha t'antayoj kanqa, reyespa mikhunan jina. Neftaliqa taruka jina munasqampi purikoj; payqa k'achitu uña tarukasniyoj jina kashan. Joseqa yaku kantupi kashaj sach'a jina. Sumajta poqon, ramasnintaj perqa patasta ch'iparikun. (Gen.49:20-22)

Kaypi willashan imaynatachus Aser, Neftali ayllusmanta runakuna kawsanankuta, chanta Josepis yupasqallataj. Joseqa Egiptopi qhepakuspa chaypi wasichakurqa, chaypitaj Diostapuni jatuncharqa. Chanta wawasnin Efrain, Manaseswan jallp'ayoj karqanku, maypichus kunanqa Samaria sutiwan rejsikun chaypi. Jesucristo kawsashajtin chay Samaria jallp'ata purishaspa uj warmita parlapan, Juanpa qhelqampi ninjina 4 t'aqapi. Kay warmitaj Jesucristopi jap'ikuytawan tukuynin aylluman willararqa. Kay tukuy Diospa nisqasnin junt'akorqa kay tukuynin ayllukunapi. Kunan ñawirina 23-26 chijllaykunata, Genesis qhelqa, 49 t'aqapi:

Arcoswan flechaspa, wakinkunaqa chejnikuywan wañuchillaytapuni munarqanku. Josetajrí makisnin manchay kallpasniyoj. Payqa flechanapaj arcota sumajta jap'erqa Jacobpa atiyniyoj Diosninrayku, Israelta michejninrayku, waqaychajninraykutaj. Tataykej Diosnin qanta yanapasuchun, Tukuy atiyniyoj Dios bendecisuchun janaj pacha bendicioneswan, ukhu mama qochaj bendicionninwan. Qanmanta mirajkuna warmis ashkha wawasniyoj kachunku. Kay tataykej bendecisusqanqa aswan jatun tataypa bendeciwasqanmanta nisqaqa. Mana tukukuy atej orqoskama kanqa kay bendicionesqa; chantá Josejpa umampi sayachun, pichus ajllasqa karqa wawqesnin chawpimanta, chaypata. (Gen.49:23-26)

Josejpa wawasninmanta iskay ayllus karqanku, Efrain Manasespiwan, paykuna atiyniyoj karqanku, sumajpaj qhawasqas. Paykunanejta p'akikurqa uj suyujinalla kashajtinku. Ayllunkumanta llojserqa Jeroboam kamachej, lantista yupaychayman runasninta pusarqa, ajinapi anchatapuni juchallikurqanku. Paykunaj allunkupi iskay toritosta yupaychana wasiman churarqanku tukuy yupaychanankupaj. Jacob kaypi paykunata wajyashan Diosman kutirinankuta, ñawpa tatasninku Diosman, Tukuy Atiyniyoj Israelpa Diosninkuman. Kunan ñawirina 27 chijllayta:

Benjaminqa uj suwa atoj jina, tutamanta mikhun imatachus wañuchisqanta, ch'isiyaykuytataj puchuchisqasninta rak'iran. (Gen.49:27)
Benjamimpa ayllun Juda aylluman k'askasqa karqa, khuskataj purej kanku. Paykunalla Davidpa wasimpi qhepakorqanku, ajinamanta wajkunaman rak'irarqanku. Kunan rikuna 28 chijllaypi nisqanta:

Chaykuna kanku chunka iskayniyoj Israel ayllus. Chaytataj tatanku sapa uj churisninman bendecishaspa nerqa. (Gen.49:28)
Ajinata chunka iskyaniyoj wawasniman Diospa wakichisqanta willapun, kay jinatataj tukuchaykun encargakuspa sapa ujman chayra rikusun kay 29, 30 chijllaykunapi:
Chantá Jacob nillarqataj: Wañuy patapiña kashani,wawasniy; p'ampaykapuwaychej ari ñawpa tatasniywan khuska Efron hititaj jallp'ampi kaj cuevapi, maypichus tatasniy kashanku, chaypi. Chayqa kashan Canaan jallp'api, maypichus Abrahampa Efronmanta ranterqa cuevatawan, jallp'atawan, chaypi p'ampakunankupaj, chay. Chay cuevaqa kashan Macpelapi, Mamrej chimpampi. (Gen.49:29,30)
Reparana wañuyqa mana Jacobta manchachinchu, nitaj kawsaynenqa chaypichu tukukun, astawampis wañuspaqa tatasninwan, ayllunwan tantakamuyta suyashan. Chayrayku Jacobqa Abraham p'ampakusqan chayllapitaj p'ampachikuyta munan, chaymanta jatarispa ayllunwan tiyakunampaj. Mana jaqay tiempopi ashkha qhelqasqa karqachu, chaywampis Jacob sumajta yachasqa ñawpa tatasninmanta, chay p'ampanata Abraham rantisqantapis yachasqa. Kunan 31 chijllayta rikuan:
Chaypi Abrahamta p'amparqanku, warmin Sarata, Isaacta, warmin Rebecata ima; chayllapitaj Leatapis p'amparqani. (Gen.49:31)

Jacobqa p'ampachikuyta munarqa maypichus Dios kawasarichimuspa israel ayllusta watejmanta sayachinanta nerqa, chaypi. Munasqa Raquelnin mana chaypichu p'ampasqa karqa, Lealla chaypi p'ampasqa karqa. Chaywampis Jacobqa ayllusninman Dios nisqanta junt'ajtin, paykunawan khuska kayta munarqa. Kunan ñawirina 32,33 chijllaykunata, kay 49 t'aqamanta:
Chay cueva maypichus kashan, chay jallp'ataqa Hetpa churisninmanta ranterqa, nispa nerqa Jacobqa. Chay imasta churisninman niytawantaj, Jacobqa puñunanman siriykuspa, kikimpi wañuporqa, tatasninwan tinkukamunampaj. (Gen.49:32,33)

Reparana Jacobqa tukuy imata encargaytawan siriykuspa tukukapun. Qallarerqa kawsayta wawqenwan atipanakuspa, chakinmanta jap'iykukuspa, chayrayku suticharqanku ***Atipakuj,*** nispa imaraykuchus ajinata kawsarqa ñawpajtaqa. Tukuy imapi atipanakuspa ruwarqa, atisqanta jap'ispa, sapallan kallpakuspa. Wayna kasqanmanta pacha phinkirispa purej, llank'aspa atisqanman jina, mana Diospa yanapayninta mask'arqarajchu.

Suegron Labanwan ovejasta qhechunakunku, chanta ayqemun, ñampitaj Diosta mask'an, manchachikuspa sapallan kasqanmanta. Penielpi, Jaboc mayupi Dioswan tinkurqa, chakintataj nanaykuchikurqa. Chaymanta ñawpajmanqa phinkiykachaspa purin, tojnunwan tawnakuspa, ajinamanta Diosmampis k'umuykukorqa

Kaypi kunanqa wañuy patapiña kaspa, puñunampi siriykun, tojnunta churarpaspa wañupun. Ajinata Jacob tukurqakapun, manaña kallpanpi atinikuspachu, astawanqa Diospa makimpi churakuspa, Diosta jatunchaspa, ñawpa tatasninwan tantakamuyta suyaspa, Diospa nisqasninta junt'akunanta suyaspa.

Hebreosman qhelqapi sut'inchan ajinata 11:13pi: ***Diospa nisqampi creespallapuni wañorqanku, chay Diospa qonan kasqanta manaraj jap'ishaspa. Karullamanta chay imasta rikorqanku, napaykorqankutaj. Ajinamanta yachayta qorqanku kay pachapi forasteros puriskiri runas jinalla kasqankuta.***

Ajinamanta 49 t'aqata, Genesis qhelqamanta yachakuyta tukuchanchej.

Chayanchej 50 t'aqaman, Genesis qhelqaj tukuchayniman. Kaypi rikunchej Jacob, Josepis Egiptopi wañusqankuta. Jacobtaqa mana Egiptopichu p'amparqanku, Josetaqa Egiptopi p'amparqanku; chayrayku llakikunku kay t'aqapi.

Kay Genesis qhelqapi willawanchej imaynamantachus wañuy runasman chayasqa, 2:17 nin: ***"...Chay sach'aj poqoyninmantachus mikhunki chayqa, wañunki...*** *"*

Pablotaj Mosoj Testamentopi willallantaj wañuyqa tukuyman chayasqanta Rom.5:12pi: ***Uj runanejta jucha kay pachaman yaykumorqa, jucharaykutaj wañuypis tiyan. Ajinamanta wañoyqa tukuy runasman chayarqa, tukuyninku juchallikusqankurayku.***

Ajinaqa Genesispi qallarin kay pachapi sumaj kawsay, wañuypis qallarillantaj jucha runaj sonqonman yaykusqanrayku. Qallariypi rikunchej Tata Diosta runakunawan sumaj huerta Edempi, tukuchantaj uj wañusqa ayawan Egiptopi. Kay Genesis qhelqa willawanchej imaynatachus jucha runaman yaykumusqanmanta, chaywampis rikullanchejtaj Diosqa mana runata saqerparinchu, yanapashallampuni tukuy tiempopi, wiñay kawsayman chayanpaj

ñanta rikuchillampuni. Genesis qhelqamanta yachakuspallapuni rikuna kunanqa 50:1-2 chijllaykunata:

Joseqa tatampa ayanta ojllaykuytawan, much'aykuspa waqarikorqa. Chaymantataj medicosta kamacherqa Israel tatanta q'apaj jampiswan mayt'uykapunankuta, paykunataj ajinata ruwarqanku. (Gen.50:1,2)

Egipto llajtapi wañusqata sumajta jawiykuytawan mayt'uykuspa waqaychaj kanku unay wataspaj. Ajinata Joseqa tatanta jampiykuchin chanta Canaanman apachipunampaj. Jacob wañuy patapi kaspa jinata mañarqa ayanta apapunankuta, Macpela qaqa jusk'uman churamunankuta; imaraykuchus llajtampi Diospa nisqasnin junt'ananta suyasharqa, tukuynin Israelmanta aylluswan khuska.

Kunan p'unchay Diospi jap'ikuspa suyashanchej Jesucristo kutimunanta, ujllata kawsarimuspa payta phuyus chawpipi taripamunanta, mosoj Jerusalenman wiñaypaj ripunapaj. Kunan rikuna 3 chijllayta:

Paykuna chay jinata ruwarqanku tawa chunka p'unchaykunapi, imaraykuchus chay chhika p'unchaykunapipuni ruwakunan tiyan chay imasqa. Egipciostaj Jacobpa wañupusqanta yachaspa, waqarqanku, qanchis chunka p'unchaykunata llakiy p'achasta churakuspa. (Gen.50:3)

Tawa chunka p'unchaypi ayata yaywij kanku jaqay Egipto llajtapi, mana kunanqa yachanchischu imaynatachus ruwasqankuta. Egipciosqa waqasqanku costumbrenkuman jina, imaraykuchus Joseta, tatan Jacobtapis sumajpaj qhawarqanku. Jose yarqhaymanta willaspa yanapasqa, Jacobtaj faraonta bendiserqa Diosta jatuncharqapuni. Kunan ñawirina 4-8 chijllaykunata:

Chay qanchis chunka p'unchaykuna junt'akojtintaj, Joseqa parlarqa kamachina wasipi kaj Faraonpa kamachisninwan: Sichus allimpaj noqata qhawawankichej chayqa, niripuwaychej ari Faraonman, imatachus tatay niwasqanta. Pay jurachiwarqa wañuy patapiña kashaspa, wañupojtin noqa p'ampamunaypaj paypa wakichikusqan aya p'ampanaman, chaytaj kashan Canaan jallp'api. Noqa mañakuni ari Faraon saqerinawanta rispa tatayta p'ampakampunayta, chaymantataj kutimusajpacha, nispa. Faraontaj nerqa: Riy ari, tataykita p'ampaykakampuy, pay kamachisusqanman jina, nispa. Chanta Joseqa rerqa tatanta p'ampakampoj. Faraonpa kamachinan wasipi tukuy trabajajkunaqa payta riyserqanku chay Egiptomanta. Jinallataj Jacobpa tukuy ayllusnin, Josejpa ayllusnin, wawqesnin ima paywan rerqanku. Gosen jallp'apeqa saqerqanku wawasllata, uywastawan. (Gen.50:4-8)

Kaypi rikunchej may sumajpaj Jacobta qhawasqankuta jaqay Egipto llajtapi. Kay jinatapuni runa qhatisqanku Jacobpa ayanta, tukuyta t'ukucherqa, Egiptomanta qallarerqa Canaankama chayarqa, Hebron ranchokama. Ichapis Faraonqa mañarqa wawakuna qhepakunankuta, ajinamanta kutimunankupaj segurakurqa, imaraykuchus kamachinampi Joseta faltacharqapuni. Kunan ñawirina 9-13 chijllaykunata:

Chaymanta rillarqankutaj carretaswan, caballospi ima. Ajinata Josewanqa ashkha runas rerqanku. Jordan Mayoj chimpampi Goren-haatadman chayaspataj, maytapuni Jacobmanta waqarilorqanku. Chaypi Joseqa qanchis p'unchayta llakiy p'achasta apaykacharqa. Chaynejpi cananeos tiyakojkunaqa chayta rikuspa, nerqanku: Egipcios wañupojninkuta may sumajtapuni p'ampaykushanku, nispa. Chayrayku chay cheqata suticharqanku Abel-mizraim sutiwan. Chayqa kashan Jordan mayoj inti llojsimuyninnejpi. Jacobpa churisnenqa ruwarqanku imatachá tatanku kamacherqa paykunaman, chayta. Chayrayku Jacobpa ayanta Canaan jallp'aman apaspa, chaypi p'ampamorqanku Macpela cuevapi, mayqentachus Abraham rantikorqa Hetpa churin Efronmanta, chayman tukuy ayllun p'ampakunankupaj. Chay jallp'a, maypichus chay cueva tarikun, chayqa kashan Mamrej inti llojsimuyninnejpi. (Gen.50:9-13)

Imarayutaj Jacob mana warmin Raquelta p'ampasqampi p'ampachikuyta munarqachu? Jacobqa yacharqaña Abraham, ñawpa tatan chay jallp'ata rantisqa tukuyninku ujllapi p'ampachikunankupaj, ajinamanta ujnejllapi Diospa nisqasnin junt'akunanta suyanankupaj. Kunan rinallapuni ñawpajman ñawirispa 14-17 chijllaykunata, Genesis qhelqa, 50 t'aqamanta:

Joseqa tatanta p'ampaykuytawan, Egiptoman kutiporqa wawqesninwan khuska, pikunachus payta riyserqanku, chaykunawan ima. Jacob wañupojtin Josejpa wawqesnin ninakorqanku: Ichapis kunan Joseqa chejnikuwasun tukuy sajrata paypaj ruwasqasninchejmanta, nispa. Chayrayku Joseman nichimorqanku: Tatanchej manaraj wañupushaspa, niwarqayku kayta qanman ninakuyta: Kunanqa waway, mañakuyki ari, wawqesniykej tukuy sajrata ruwasusqanku juchasninkuta perdonanaykita, imaraykuchus paykuna mana allintachu ruwasorqanku, nispa. Chayrayku mañakuyki ari, tukuy sajrata qampaj ruwasqasniykuta perdonapuwayku, imaraykuchus tataykej Diosnimpa kamachisnin kayku, nispa. Ajinata nisqankuta chay kachas willashajtinkutaj, Joseqa mayta waqarqa. (Gen.50:14-17)

Josejpa wawqesnin rerqanku Jacobman sapallampi payman willanankupaj imastachus pantaykuspa Josewan ruwasqankuta, chayraykutaj wañojtin manchachikorqanku Jose paykunata chejnikunanta, chay jina sajrata contrampi ruwasqankumanta. Chayrayku tatankumanta mañakurqanku Joseman encargaspa saqenanta ama chejninakunampaj. Kunan Joseqa chay wawqesninku tukuy pantasqankuta reparakusqankuta rikuspa waqarikun, kunanqa wawqesnin cheqamanta payta munakusqanku. Kunan wawqesnin Diosman tukuy sonqo kutirikusqanku, tukuyninku munakuywan junt'a kaspa waqaspa kusikorqanku. Ñawirina 18-21 chijllaykunata:

Chantá kikin wawqesnimpis jamuspa, Josejpa ñawpaqempi k'umuykorqanku pampaman umankuta chayachinankukama nerqankutaj: Wata runasniyki kayku, imanawaykupis ari, nispa. Josetajri paykunaman nerqa: Ama chaymantaqa llakikuychejchu. Mana noqaqa Diospis kayman jina oqharikuymanchu. Qankuna mana allintachu ruwawayta munarqankichej, Diostajrí chay mana allin kajta allinman tukucherqa, mayqentachus kunan rikushankichej, chay ashkhasta kawsachinaypaj. Chayrayku ama llakikuychejchu. Noqaqa mikhunata qosqaykichej mikhunaykichejpaj, wawasniykichejpaj mikhunankupaj ima, nispa. Ajinata Joseqa wawqesninta llakiyninkumanta sonqocharqa, may misk'i simiwan k'achamanta parlapayaspa. (Gen.50 18-21)

Ujtawan rikunchej Josejpa mosqhoynin Diosmanta karqa, chayrayku ujtawan junt'akun, Josetaj mana jatunchakunchu, astawampis Diosllata yupaychaspa wawqesnintapis sonqochaykun. Munasqa uyarej wawqemasi, Diosninchejqa tukuy imata sumaj yuyayninman jinapuni purichin, mana pantanmanchu. Wakimpeqa noqanchej mana yachaspa Diospaj phiñakunchis, mana chayqa llakiywan, imaraykutaj jinata ruwanki? Nispa watukunchej. Imaynatachus Jacobpa wawasninta qhuyakuyninwan allimanta wiñachin, ajinallatataj noqanchejtapis wiñachiwasun, makimpi churakuna, ama karunchakunachu k'acha Diosninchejmantaqa. Ñawirina kunanqa 22,23 chijllaykunata, kay Genesis qhelqa 50 t'aqamanta:

Josewan, chantá tatampa tukuy familian ima Egiptopi tiyakorqanku. Joseqa kawsarqa pachaj chunkayoj watasta. Jinamanta Joseqa rikorqaraj churin Efraimpa wawasnimpa allchhinta. Jinallataj rikorqaraj churin Manasespa allchhinta, Maquirpa churinta. (Gen.50:22,23)

Ajinata tukuchan kay Genesis qhelqa Jose wañusqanta willaspa, ayanta waqaychasqankumanta ima, chanta Canaanman apanankuta nisqanamanta ima. Ñawirina 24-26 chijllaykunata, kay 50 t'aqamanta:

Uj kuti Joseqa wawqesninman nerqa: Pisillaña kashan wañupunayman. Dios qankunamanta yuyarikusonqachej, pusasunaykichejpaj, mayqen jallp'atachus qonanta nerqa Abrahamman, Isaacman, Jacobman ima, chayman, nispa. Chanta Joseqa Israelpa churisninta juracherqa kay jinata: Dios cheqamanta jamonqa kankunata kaymanta orqhosunaykichejpaj. Jina kajtinkamataj, qankunaqa kaymanta tullusniyta apankichej, maymanchus rishankichej, chayman, nispa. Jinamanta Joseqa wañuporqa pachaj chunkayoj watasniyoj kashaspa. Wawqesnintaj ayanta jawiykuspa, sumajta ch'akichispataj, cajonman churaykuspa waqaycharqanku Egiptopi. (Gen.50:24-26)

Kay jinata tukuchanshanchej yachakuyta kay genesis qhelqapi. Qallariypeqa Dios cielotawan, kay pachatawan ruwarqa, tukuchaspataj willan uj aya Egiptopi qhepakusqanta. Imaraykutaj kay jinata tukuchan? Jucha runaj sonqonman yaykusqa. Kunan waturikuna, imaraykutaj Josej ayanta mana Canaaman aparqankuchu chaypi p'ampaykunapaj? Joseqa Egiptopi jatun runa karqa, kamachej karqa, chayrayku egipcios mana saqerqankuchu ayanta apakapunankuta. Ichapis sumajta yuyarinapaj rumimanta ruwaspa payman rijch'akujta churarqanku p'amparqanku chay cheqanpi.

Josepis tatan Jacob jina suyan Dios israel ayllusta ujtawan jatarichinanta tukuy ayllusman k'anchanampaj, chayrayku encargakun tullusninta apanankuta maypichus ñawpa tatan Abrahamta p'anparqanku chayman. Hebreosman qhelqapi sumajta sut'inchan 11:22pi: ***Creesqanrayku Joseqa wañuy patapi kashaspa, Israelpa miraynin Egiptomanta llojsinpunankumanta willarqa, kamacherqataj tullusninta Canaaman apanankuta***. Kunan Exodo qhelqapi, 13 t'aqapi rikunchej tukuy kaykuna junt'akusqankuta. Moises orqhomurqa Israel ayllusta Egitomanta, paykunataj Josejpa tullusninta apakapurqanku Canaanman, Exo.13:19pi.

Jinamanta munasqa uyarej wawqemasi, kay wakichiywan tukuchanchej, genesis qhelqamanta yachakuspa kay phisqa chunka t'qasnintinta, kay jamoj wakichiypeqa qallarisunchej mosoj testamestpi yachakuta mateo jesusnmanta qhelqasqanpi chaypaj qan wakirichikuy ñawpajman rinallanchejpajpuni kay yachakuy puriyninchejpi